

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 50. SVĚTOVÉMU DNI SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

Komunikace a milosrdenství: plodné setkání

Draží bratři a sestry,

Svatý rok milosrdenství nás vyzývá k úvaze o vztahu mezi komunikací a milosrdenstvím. Církev spojená s Kristem, jenž je živým vtělením milosrdného Boha, je povolána k tomu, aby žila milosrdenství jako rozlišovací znamení veškerého svého bytí a konání. To, co říkáme a jak to říkáme, každé naše slovo a každé gesto, by mělo být výrazem Božího soucitu, něhy a odpuštění ve vztahu ke všem. Láska je svou podstatou sdílením a vede nás k tomu, abychom se otevírali a neizolovali se. Budou-li naše srdce i naše úkony oživovány láskou, Boží láskou, pak naše komunikace bude nositelem Boží síly.

Jsmo povoláni k tomu, abychom se všemi bez výjimky komunikovali jako s Božími dětmi. Slovům a skutkům církve je vlastní obzvláště to, že předávají milosrdenství, aby se dotýkalo lidských srdcí a podporovalo je na cestě k plnosti života, jakou Ježíš Kristus, poslaný Otcem, přinesl všem. Jedná se o to, abychom v sobě přijímali a okolo sebe šířili vroucnost Matky církve tak, aby druzí Ježíše poznávali a milovali ho; taková vroucnost dodává slovům víry jejich podstatu a při hlásání i svědectví zapaluje „jiskru“, jež je činí živými.

Komunikace má sílu vytvářet mosty, posilovat setkávání a začleňování a tím obohacovat společnost. Jak krásné je vidět, že se lidé snaží pečlivě volit slova a gesta, aby překonávali nepochopení, uzdravovali zraněné vzpomínky a vytvářeli mír a soulad. Slova mohou budovat mosty mezi lidmi, rodinami, společenskými skupinami i mezi národy, a to jak ve fyzickém, tak i v digitálním prostředí. Slova i skutky by nám tedy měly pomáhat, abychom vyšli z bludných kruhů odsuzování a pomsty, do jejichž pastí i nadále padají jednotlivci i národy a které vedou k nenávisným prohlášením. Oproti tomu slovo křesťana si bere za cíl růst společenství a má-li někdy neúprosně odsoudit zlo, i tehdy se snaží nepřerušit vztah a komunikaci.

Chtěl bych proto vyzvat všechny lidi dobré vůle, aby při uzdravování porušených vztahů znovuobjevili sílu milosrdenství a znovu přinášeli mír a soulad mezi rodiny i jednotlivá společenství. Všichni víme, jak stará zranění a přetrvávající zášť mohou lidi pohlcovat a bránit jim v komunikaci a ve smíření. Platí to i pro vztahy mezi národy. Ve všech takových případech dokáže milosrdenství vyvolat nový způsob hovoru a dialogu, jak to výmluvně vyjádřil Shakespeare: „Milosrdenství nelze vynutit. Snaší se z nebe jako něžný déšť na zprahlou zem. Je dvojnásobně požeňtím: kdo dává, blažen jest jak ten, kdo bere“ (*Kupec benátský*, 4. dějství, 1. scéna).

Je žádoucí, aby i politický a diplomatický jazyk se nechal inspirovat milosrdenstvím, pro něž není nikdy nic ztraceno. Apeluji především na zodpovědné za instituce, za politiku a za utváření veřejného mínění, aby byli stále pozorní vůči způsobu, jakým se vyjadřují o těch, kdo smýšlejí a jednají jinak, i o těch, kdo snad udělali chybu. Je snadné podlehnout pokušení a využívat těchto situací k rozněcování plamene nedůvěry, strachu a nenávisli. Je však zapotřebí odvahy, aby lidé byli směřováni k procesům smíření. Právě taková pozitivní a tvůrčí smělost nabízí řešení pro přetrvávající konflikty a dává příležitost pro nastolení trvalého míru. „Blahoslavení milosrdní, neboť oni dojdou milosrdenství... Blahoslavení tvůrci pokoje, neboť oni budou nazváni Božími syny“ (Mt 5,7.9).

Jak bych si jen přál, aby náš způsob komunikace i naše služba pastýřů v církvi nikdy nevyjadřovaly domýšlivou pýchu triumfující nad nepřítelem ani nepokořovaly ty, jež myšlení světa považuje za poražené a určené k „vyskartování“! Milosrdenství může pomáhat při zmírňování životní nepřízně a nabízet srdečnost těm, kdo poznali jen chlad a odsouzení. Způsob naší komunikace má překonávat logiku přísného oddělování hříšníků od spravedlivých. Můžeme a máme odsuzovat stav hříchu – násilí, korupci, vykořisťování atd. – ale nemůžeme odsuzovat lidi, protože v hloubi jejich srdcí dokáže číst jen Bůh. Naším úkolem je napomínat toho, kdo se mýlí, odsuzovat ničemnost a nespravedlnost některých chování s cílem osvobodit jeho oběti a pomoci tomu, kdo padl. Janovo

evangelium nám připomíná, že „pravda vás osvobodí“ (Jan 8,32). V konečném důsledku je touto pravdou sám Kristus, jehož laskavé milosrdenství je mírou našeho způsobu, jímž máme hlásat pravdu a odsuzovat nespravedlnost. Naší prvořadou úlohou je prosazovat pravdu s láskou (srov. Ef 4,15).

Pouze slova pronášená s láskou a doprovázená mírností a milosrdenstvím se dotýkají srdcí nás hříšníků. Tvrdá a moralizující slova i gesta riskují, že dále odcizí ty, které chceme vést k obrácení a ke svobodě, a posílí jejich odmítavý a obranný postoj.

Někteří si myslí, že vidění společnosti zakořeněné v milosrdenství je neospravedlnitelně idealistické a přehnaně benevolentní. Zkusme se však znovu zamyslet nad svými prvními zkušenostmi se vztahy v lůně rodiny. Rodiče nás milovali a oceňovali více proto, co jsme, než pro naše schopnosti a naše úspěchy. Rodiče zajisté chtějí pro své děti jen to nejlepší, ale jejich láska není podmíněna dosažením nějakých cílů. Otcovský dům je místem, kde jsi vždy přijat (srov. Lk 15,11-32). Chtěl bych všechny povzbudit, aby chápali lidskou společnost nikoli jako prostor, kde si cizí lidé navzájem konkurují a snaží se získat převahu, ale spíše jako domov nebo jako rodinu, kde jsou dveře vždy otevřeny a kde panuje snaha o vzájemné přijetí.

Proto je zásadně důležité naslouchat. Komunikace znamená sdílení a sdílení vyžaduje naslouchání a přijetí. Naslouchat znamená něco mnohem více než jen slyšet. Slyšet – to se týká oblasti informací. Avšak naslouchání nás vrací k oblasti komunikace, jež vyžaduje blízkost. Naslouchání nám umožňuje zaujmout správný postoj a opustit pohodlnou pozici diváka, uživatele a spotřebitele. Naslouchání rovněž znamená schopnost sdílet otázky a pochybnosti, jít spolu bok po boku, osvobodit se od jakékoli domněnky, že jsme všemohoucí, a pokorně dávat své schopnosti a své dary do služby obecnému dobru.

Naslouchat – to není nikdy jednoduché. Někdy je pohodlnější předstírat hluchotu. Naslouchat znamená dávat pozor, chtít porozumět, připisovat slovům toho druhého hodnotu, respektovat a uchovávat je. Při naslouchání se dovršuje určitý druh mučednictví a sebeobět, při níž se obnovuje posvátný Mojžíšův úkon před hořícím keřem: zout si opánky na „svaté půdě“ při setkání s druhým, který ke mně hovoří (srov. Ex 3,5). Umět naslouchat je nesmírnou milostí, je to dar, jenž je třeba si vyprošovat, abychom ho pak provozovali v praxi.

Rovněž e-mail, SMS-ka nebo chat mohou představovat plně lidskou formu komunikace. Nikoli technologie určuje, zda je komunikace autentická, či ne, ale srdce člověka a jeho způsobilost dobře používat prostředky, které jsou mu k dispozici. Sociální sítě mají schopnost napomáhat vztahům a posilovat dobro ve společnosti, ale také mohou vést k další polarizaci a rozdělení mezi lidmi a skupinami. Digitální prostředí je prostorem a místem pro setkávání, kde můžeme druhého pohlédit nebo zranit, vést plodnou diskusi nebo provádět morální lynčování. Prosím, aby svatý rok prožívaný v milosrdenství „nás učinil otevřenými pro dialog, abychom se lépe poznávali a chápali; kež odstraní každou formu uzavřenosti a pohrdání a vypudí každou formu násilí a diskriminace“ (*Misericordiae Vultus*,23). I na síti se buduje skutečné občanství. Přístup do digitálních sítí zahrnuje zodpovědnost za druhého, jehož nevidíme, ale jenž je skutečný a má svou důstojnost, kterou je třeba respektovat. Síť lze dobře využívat a může napomáhat růstu zdravé a pro sdílení otevřené společnosti.

Komunikace, její místa a nástroje umožnily mnoha lidem rozšíření jejich obzorů. To je Boží dar a zároveň velká zodpovědnost. Tuto sílu komunikace rád označuji slovem „blízkost“. Setkání komunikace s milosrdenstvím je plodné do té míry, do jaké vytváří blízkost, jež o druhého pečuje, utěšuje ho, uzdravuje, doprovází a slaví s ním. Ve světě, který je rozdělený, rozbitý a polarizovaný, komunikovat s milosrdenstvím znamená přispívat k dobré, svobodné a solidární blízkosti Božích dětí a bratří a sester v lidstvu.

Vatikán 24. ledna 2016

FRANTIŠEK